

INSPEKCJA TRANSPORTU DROGOWEGO
JAKO PARTNER POLICJI W DZIAŁANIACH
NA RZECZ POPRAWY
BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU W RUCHU DROGOWYM

Inspekcja Transportu Drogowego została powołana na mocy przepisów ustawy z dnia 9 września 2001r. o transporcie drogowym (Dz.U Nr 125, poz. 1371 z późn. zmianami), jako formacja zadaniem której jest kontrola przestrzegania przepisów w zakresie rozumianego szeroko transportu drogowego, w tym m.in.:

- dokumentów związanych z wykonywaniem transportu drogowego i dokumentów przewozowych,
- przestrzegania przepisów dotyczących czasu prowadzenia pojazdów i obowiązkowych przerw i czasu odpoczynku kierowców (*Unia Europejska wymaga udowodnienia przez państwo członkowskie kontroli minimalnej liczby dni pracy kierowców – do 31 grudnia 1%, od 1 stycznia 2008 2% i od 1 stycznia 2010 3%*),
- zasad i warunków dotyczących przewozu drogowego towarów niebezpiecznych,
- transportu drogowego odpadów, oraz
- przestrzegania zasad i warunków transportu zwierząt.

Celem stawianym przed Inspekcją było również wyeliminowanie tych wszystkich zjawisk w transporcie drogowym, które posiadają charakter patologii, uszczuplają wpływy do budżetu państwa i stanowią elementy nieuczciwej konkurencji. W konsekwencji prowadzone przez nią działania mają skłonić przedsiębiorców do przestrzegania prawa, a przez ten pryzmat przyczynić się do poprawy bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym.

Powołanie Inspekcji Transportu Drogowego z jednej strony było realizacją programu dostosowującego polskie ustawodawstwo do prawa unijnego (rząd Polski w swym stanowisku negocjacyjnym z 1999r. dotyczącym obszaru „*polityka transportowa*” zobowiązał się wdrożyć, jeszcze w okresie przed – akcesyjnym, całość dorobku prawnego Wspólnot Europejskich, w tym również przepisy dotyczące zakresu, zasad i procedur formalnych niezbędnych dla skutecznego wykonywania kontroli przedsiębiorców i kierowców transportujących osoby oraz rzeczy), z drugiej dało gwarancję wiarygodności Polski, jako przyszłego członka Unii Europejskiej.

Unia Europejska, liberalizując przepisy w zakresie wykonywania międzynarodowego transportu drogowego, uzależniając dostęp do zawodu przewoźnika wyłącznie od spełnienia kryteriów jakościowych oraz upraszczając w miarę możliwości, formalności administracyjne, nie rezygnuje, lecz

wręcz przeciwnie - zwiększa nacisk na funkcję kontrolną i egzekucyjną organów administracyjnych w stosunku do podmiotów zaangażowanych w tę działalność.

Przy opracowywaniu Rozdziału 9 ustawy o transporcie drogowym, powołującego do życia Inspekcję Transportu Drogowego uwzględniono przepisy aktów prawnych obowiązujących w Unii Europejskiej, w tym m.in.:

- Dyrektywy Rady Nr 88/599 (dotyczą standardowych procedur kontrolnych związanych z wdrażaniem ustawodawstwa socjalnego w transporcie drogowym oraz urządzeń rejestrujących, zainstalowanych w określonych typach pojazdów samochodowych). Dyrektywa zobowiązuje do wykonywania kontroli na sieci drogowej i w przedsiębiorstwach transportowych, przy czym nakłada określone wymagania co do liczby kontrolowanych kierowców i przedsiębiorstw oraz dnia roboczych w roku; Jednostka kontrolująca posługiwać się ma standardowym formularzem sprawozdawczym;
- Rozporządzenia Rady Nr 4060/89 (dotyczącym eliminacji kontroli na granicach Państw Członkowskich i przeniesienia ich w głąb terytorium tych państw). Załącznik do Rozporządzenia wskazuje na przepisy Unii Europejskiej, które są podstawą kontroli m. in. prawa jazdy, parametrów technicznych pojazdów, zaświadczenia o przeprowadzonym badaniu technicznym pojazdu, posiadania przez kierowcę wymaganych dokumentów kontroli związanych z wykonywanym przewozem, zezwoleń przewozowych i wymaganych zaświadczeń:
- Rozporządzenia Rady Nr 3912/92 (dotyczącym kontroli przeprowadzanych na terytorium Wspólnoty w odniesieniu do pojazdów z państw nie członkowskich). W szczególności, Rozporządzenie - odwołując się do Rozporządzenia Nr 4060/89 oraz umów bilateralnych, zobowiązuje do prowadzenia kontroli zezwoleń na wykonywanie określonego rodzaju przewozów wewnątrz Wspólnoty oraz tranzytów przez jej terytorium;
- Rozporządzenia Rady Nr 684/92 zmienionego Rozporządzeniem 11/98 (dotyczącym wspólnych zasad międzynarodowych przewozów pasażerów autobusami i autokarami). Rozporządzenie odnosi się bezpośrednio do inspekcji drogowej oraz kontroli przedsiębiorstw transportowych, przeprowadzanych przez inspektorów, wskazując jakie powinni mieć oni uprawnienia.

W państwach członkowskich Unii Europejskiej działania kontrolne w zakresie przewozów drogowych wykonuje nie tylko policja, służby celne i graniczne ale również specjalistyczne instytucje kontrolne. I tak np. w Niemczech funkcjonuje Federalny Urząd Transportu Towarowego – jako samodzielny organ centralny, działający w ramach kompetencji Ministerstwa Transportu. Urząd Federalny ma za zadanie czuwać m. in. nad tym, aby krajowe i zagraniczne przedsiębiorstwa transportowe spełniały obowiązki wynikające z ustawy o transporcie drogowym i przestrzegały przepisów prawnych.

Inspekcja Transportu Drogowego funkcjonuje obok policji w wielu państwach europejskich – specyfika bowiem krajowych i międzynarodowych przewozów drogowych, jak i złożony zakres kontroli

w odniesieniu do tego rodzaju transportu, jego różnorodność i stopień komplikacji powodują, że zadania takie mogą być efektywnie i właściwie wykonywane tylko przez wyspecjalizowane organy.

Komisja Europejska, doceniając znaczenie Inspekcji dla poprawy zdolności instytucjonalnej polskiego sektora transportu do wdrażania i egzekwowania prawa i nawiązując do Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej (NPPC), przeznaczyła 2 mln EURO ze środków pomocowych (w ramach programu *"Institution building"*) na realizację projektu PHARE PL9908.01 pn.: "Przygotowanie podstaw prawnych i utworzenie Inspekcji Transportu Drogowego w Polsce".

Zadania Inspekcji sprecyzowane zostały na gruncie wielu aktów prawnych i na pierwszy rzut oka wydają się pokrywać z uprawnieniami organów Policji. Do podstawowych zaliczyć można kontrolę:

- 1) dokumentów związanych z wykonywaniem transportu drogowego lub przewozów na potrzeby własne oraz przestrzegania warunków w nich określonych,
- 2) dokumentów przewozowych związanych z wykonywaniem transportu drogowego lub przewozów na potrzeby własne, o których mowa w art. 1,
- 3) ruchu drogowego w zakresie transportu, o którym mowa w art. 1, na zasadach określonych w przepisach działu V ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym, a w tym stanu technicznego pojazdów,
- 4) przestrzegania przepisów dotyczących okresów prowadzenia pojazdu i obowiązkowych przerw oraz czasu odpoczynku kierowcy,
- 5) przestrzegania szczegółowych zasad i warunków transportu zwierząt,
- 6) przestrzegania zasad i warunków dotyczących przewozu drogowego towarów niebezpiecznych,
- 7) wprowadzonych do obrotu ciśnieniowych urządzeń transportowych pod względem zgodności z wymaganiami technicznymi, dokumentacją techniczną i prawidłowością ich oznakowania w zakresie określonym w ustawie z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych,
- 8) rodzaju używanego paliwa w pojazdach samochodowych.

O ile jednak działalność służb policyjnych w zakresie bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym generalnie zaczyna się i kończy na drogach, o tyle przedsięwzięcia realizowane przez Inspekcję postrzegane być muszą jako element nadzoru w imieniu Państwa nad pewnym segmentem rynku i prowadzonej działalności gospodarczej związanej z wykonywaniem transportu osób i rzeczy. Dowodem na to może być choćby jeden z zapisów ustawy o transporcie drogowym obligujący wojewódzkich inspektorów transportu drogowego do sprawowania nadzoru nad organami wydającymi licencje i zezwolenia w krajowym transporcie drogowym, jak i zaświadczenia przy wykonywaniu tzw. przewozów na potrzeby własne.

Pomimo faktu, że przy tworzeniu podstaw prawnych i budowaniu struktur Inspekcji w Polsce aktywnie uczestniczyli przedstawiciele naszych niemieckich i francuskich odpowiedników, na podkreślenie zasługuje to, że kompetencje tych formacji są zdecydowanie różne, co widać choćby na tle porównania z Inspekcją francuską, której działania, wobec braku upoważnienia do samodzielnej kontroli ruchu drogowego koncentrują się na sprawdzaniach dokumentacji związanej z transportem w siedzibach przedsiębiorstw. Polska Inspekcja Transportu Drogowego jest natomiast podmiotem, który posiada umundurowanych funkcjonariuszy, korzystających z oznakowanych pojazdów służbowych. W konsekwencji mogą oni prowadzić samodzielne kontrole drogowe (z wyłączeniem samochodów osobowych), zaś ich wyniki przekazywane są, z wykorzystaniem narzędzi teleinformatycznych do Centralnej Ewidencji Naruszeń prowadzonej na szczeblu Głównego Inspektoratu Transportu Drogowego. Analiza danych gromadzonych w Ewidencji jest natomiast podstawą do planowania i realizacji kompleksowych kontroli w siedzibach firm transportowych obejmujących już wiele pojazdów i dłuższy okres prowadzonej działalności (np. zapisy z urzędzeń rejestrujących – tachografów analogowych i cyfrowych muszą być przechowywane przez przedsiębiorców przez okres 12 miesięcy – w konsekwencji nie ujawnienie naruszenia w zakresie czasu pracy kierowców na drodze nie daje pewności, że wykroczenie to nie będzie ujawnione i sankcjonowane później).

W opinii projektodawców ustawy o transporcie drogowym Inspekcja Transportu Drogowego miała być nie rywalem, lecz „młodszym bratem” Policji ruchu drogowego, którego zadania i kompetencje realizowane są na nieco innej płaszczyźnie, jednak per saldo łączą się i uzupełniają z działalnością Policji służąc poprawie bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym. Wyrazem tego jest ustawowe wskazanie Policji jako podstawowego sojusznika i partnera dla Inspekcji Transportu Drogowego:

Art. 67 ust. 1. „Inspekcja współdziała w szczególności z Policją ...”

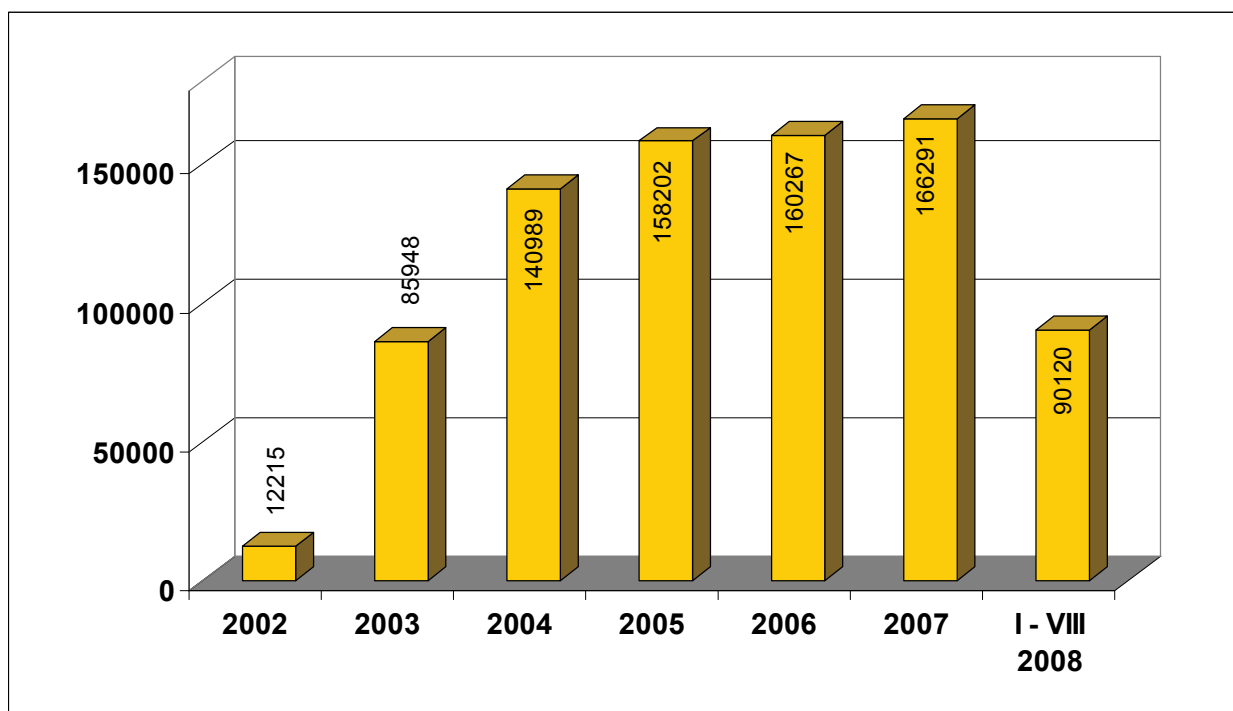
Inspekcja rozpoczęła samodzielne prowadzenie czynności kontrolnych w sile 80 inspektorów w miesiącu październiku 2002r. W chwili obecnej zadania realizowane są przez blisko 390 inspektorów działających na obszarze całej Rzeczypospolitej. Natomiast po zakończeniu obecnie trwającego procesu powiększania stanu liczebnego Inspekcji w połowie przyszłego roku liczba ta osiągnie około 600 inspektorów.

W roku 2008, do dnia 31 sierpnia, skontrolowanych zostało:

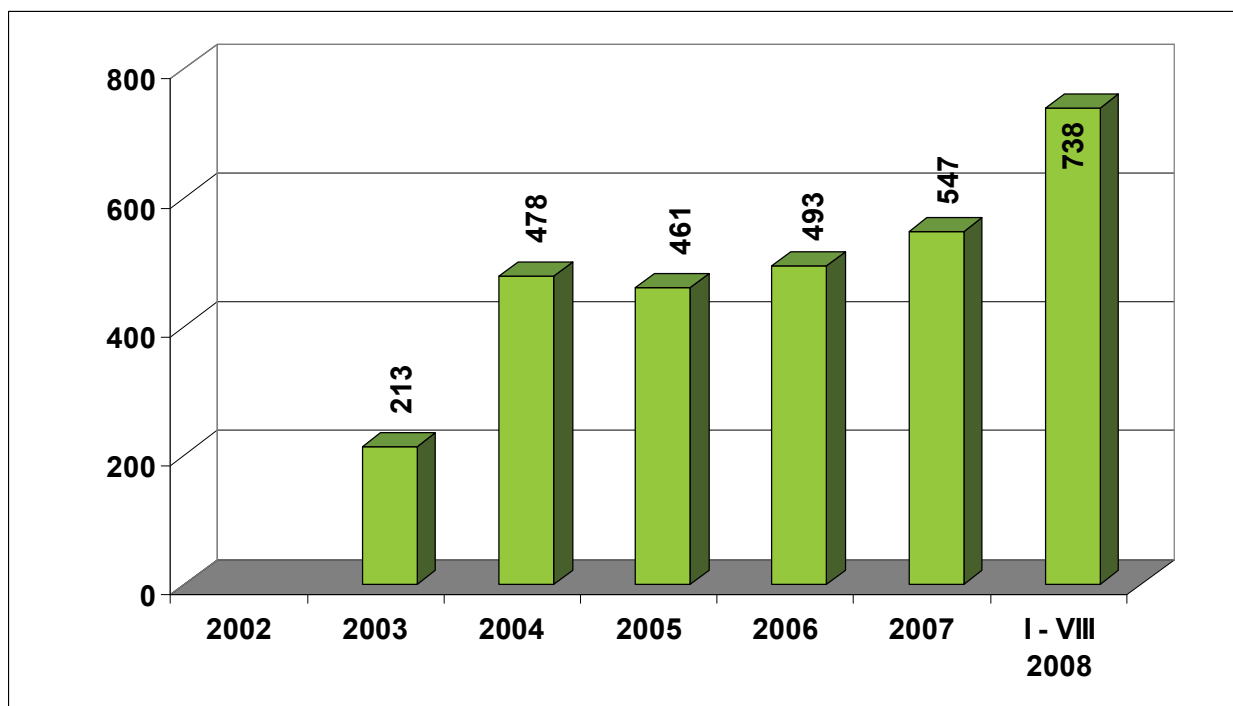
- **90 120** pojazdów przewożących osoby i rzeczy,
- **738** przedsiębiorstw transportowych

zaś w wyniku prowadzonych kontroli wydano **17.062** decyzje o nałożeniu kary pieniężnej, na łączną kwotę ponad **45** milionów złotych (tj. ponad **13 milionów euro**).

Poniższe wykresy przedstawiają rozwój działalności Inspekcji od momentu jej powstania do chwili obecnej.

Wykres 1. Liczba kontroli drogowych przeprowadzanych w kolejnych latach przez Inspekcję Transportu Drogowego.

Wykres 2. Liczba kontroli przedsiębiorstw przeprowadzanych w kolejnych latach przez Inspekcję Transportu Drogowego.

Powyższe zestawienie jest zarazem dowodem na uzupełniające się kompetencje Inspekcji i Policji ruchu drogowego. Działalność kilkuset inspektorów nie jest i nie może być prostym powieleniem zadań ponad siedmiotysięcznej rzeczy policjantów ruchu drogowego, jakkolwiek wspólna praca obu formacji przekłada się na bezpieczeństwo i porządek w ruchu drogowym.

Dowodem na dobre relacje między formacjami może być fakt zawarcia właśnie z Policją pierwszego porozumienia o współdziałaniu, w dniu 15 marca 2002r. a więc już 3 miesiące po powołaniu Głównego Inspektora Transportu Drogowego i rozpoczęciu budowy struktur nowej instytucji kontrolnej. Współdziałanie obejmuje między innymi:

- wzajemne przekazywanie sobie istotnych informacji związanych z transportem drogowym oraz bezpieczeństwem i porządkiem ruchu na drogach,
- wykonywanie czynności procesowych w ramach pomocy prawnej (przesłuchiwanie świadków, dokonywanie oględzin, badanie dokumentów etc.),
- organizowanie i prowadzenie wspólnych przedsięwzięć kontrolnych oraz szkoleń z wykorzystaniem posiadanych obiektów i wyposażenia (warto wspomnieć, że 6 miesięczne szkolenia kandydatów na inspektorów Inspekcji Transportu Drogowego prowadzone są przez cały okres funkcjonowania Inspekcji w oparciu o zaplecze dydaktyczne Centrum Szkolenia Policji w Legionowie).

W ramach wspólnych przedsięwzięć realizowanych z Policją wymienić można choćby cykliczne działania kontrolne w zakresie drogowego przewozu towarów niebezpiecznych, jak i akcję „Bezpieczny Autokar”, w trakcie której przed feriami czy przerwami świątecznymi następuje intensyfikacja kontroli autobusów z uwzględnieniem ich stanu technicznego, jak i przestrzegania przepisów o czasie pracy i odpoczynku kierowców.

Inspekcja jest również członkiem organizacji Euro-Controle-Route, która podejmuje wspólne prace na rzecz ugruntowania i zacieśnienia współpracy między państwami członkowskimi, m.in. w zakresie:

- wymiany naruszeń popełnianych przez przedsiębiorców z zakresu transportu drogowego,
- wymiany informacji wynikających np. z dyrektyw europejskich: 2000/30, 2006/22, 95/50; organizacji bilateralnych; wspólnych kontroli,
- unifikacji wyposażenia inspekcji transportu drogowego,
- przeprowadzania okresowych szkoleń inspektorów w ramach programów wymiany,
- ustalania wspólnej wykładni przepisów dyrektyw i rozporządzeń europejskich,
- ustalania wspólnych procedur kontrolnych.

Inspekcja Transportu Drogowego w ramach swojego członkostwa w tej organizacji brała, w bieżącym roku, czynny udział w międzynarodowych kontrolach organizowanych w ramach **ECR-u**:

- w dniach 14.01.2008 – 18.01.2008, kontrola ze szczególnym uwzględnieniem autobusowego transportu osób,
- w dniach 10.03.2008 – 16.03.2008 kontrola stanu technicznego pojazdów ciężarowych,
- w dniach 12.05.2008 – 16.05.2008 kontrola przewozu drogowego towarów niebezpiecznych,
- w dniach 21.07.2008 – 27.07.2008 kontrola ze szczególnym uwzględnieniem autobusowego transportu osób.

Inspekcja z założenia wypełnić miała pewną lukę istniejącą dotąd w zakresie działań Policji, której szeroki zakres kompetencji i ogromna liczba realizowanych zadań uniemożliwiały

skoncentrowania się wyłącznie na problematyce transportu drogowego. Na podkreślenie w tym miejscu zasługuje fakt, iż mimo zainteresowania mediów wypadkami z udziałem samochodów ciężarowych, wśród ogółu sprawców kierujących pojazdami najliczniejszą grupę (około 72 % ogółu wypadków) stanowią kierowcy samochodów osobowych i to przeciwko nim właśnie zwracać się musi ostrze działań Policji.

ROAD TRANSPORT INSPECTION AS THE POLICE PARTNER IN ACTIVITIES FOR SECURITY IMPROVEMENT AND ORDER IN TRAFFIC

The article notices aims and tasks of the Road Transport Inspection in the light of the act of 9 September 2001 on the road transport (Journal of acts, No 125, item. 1371 with later amendments) and the genesis of the formation in the context of the EU's international road transport was presented. The tasks of the Inspection with the Police organizational entitlements were compared. The Inspection is claimed to start its activity in 2002 and considerably contributed to the increase of security and order in the traffic.